

Valentinas Sedovas

Akademikui, profesorui, habilituotam daktarui Valentinui Sedovui (Valentin Vasiljevič Sedov) 2004 m. lapkričio 21 d. būtų sukakę 80 metų. Savo jubiliejui skirtą knygą, kurioje buvo jo kolegų ir jaunesnės kartos mokslininkų, laikusių save profesoriaus mokiniais, tarp jų ir Lietuvos archeologų straipsniai, V. Sedovas pamatė jau gulėdamas ligoninės lovoje, iš kurios taip ir nebeatsikėlė. V. Sedovas mirė 2004 m. spalio 4 d.

Valentinas Sedovas iki pat paskutinių dienų buvo rašantis archeologas. Pagrindinė jo pastarųjų dešimtmečių tyrimų tema – rytinių slavų etnogenezė ir jų ryšiai su kaimynais – gyva ir paskutiniuose profesoriaus darbuose. V. Sedovui priklauso originalių idėjų ir rytinių slavų kilmės arealų, migracijų ir kultūros tyrimų autorystė, jis laikomas šiuolaikinės slavų etnokultūrinės koncepcijos kūrėju. Profesorius V. Sedovas niekada nebuvo siaurų archeologijos problemų nagrinėjimo šalininkas – dauguma jo straipsnių ir knygų yra sintetinio tyrinėjimo pavyzdys, pasižymi puikiu labai plataus archeologinio konteksto pažinimu ir naujomis idėjomis.

Daug metų tyrinėdamas slavų etnogenezę ir etninę istoriją Valentinas Sedovas gerai išmanė baltų archeologijos problematiką ir buvo pripažintas baltų ir finougrų senovės tyrinėtojas. Baltų kultūra buvo profesoriaus Valentino Sedovo ypatingo dėmesio objektas. Kaip tik Maskvoje, Archeologijos institute, Sedovo dėka pirmą kartą pasirodė straipsniai, paremti ne tik lingvistinėmis, bet ir archeologijos medžiagos studijomis apie baltų, kurie kažkada gyveno Rusijos

centrinėje ir pietinėje dalyje, pėdsakus. Be profesoriaus V. Sedovo neapsieidavo beveik nė viena svarbesnė konferencija, kurioje būdavo aptariamos slavų bei baltų ir slavų kultūrinių kontaktų ar sąveikų problemos. Vienas kitas archeologas gali pasakyti, jog kai kurios V. Sedovo hipotezės nėra pakankamai pagrįstos arba abejotinos, ginčytinos. Čia ir glūdėjo profesoriaus Sedovo jėga – jo pajudintos problemos ar naujos hipotezės drums archeologų protus ir žadins polemiką dar ne vieną dešimtmetį.

Šis didis savo darbais žmogus, tarptautiniu mastu plačiai pripažintas archeologas, buvo kuklus, o kartais ir mažai pastebimas. Jis nemėgo garsių kalbų ir savireklamos. Savo pašaukimu ir gyvenimo prasme jis laikė archeologiją ir visada liko ištikimas savo nuostatomis. Įdomus Valentino Sedovo kelias į archeologiją. Ketinęs būti karo lakūnu jau 1942 metais jis pėstininku pateko į veikiančiąją armiją, kariavo įvairiuose frontuose, o karą užbaigė Charbine. Būtent čia iš rusų emigrantų bibliotekų jam į rankas pateko knygų, kuriose Rusijos praeitis buvo aprašoma kitaip nei sovietinėje istoriografijoje. Tai ir paskatino V. Sedovą domėtis istorija. Būsimoji akademiko apsisprendimas buvo teisingas – baigęs Maskvos valstybinį universitetą V. Sedovas 1951 metais įstojo į aspirantūrą SRSR Mokslų akademijos Materialinės kultūros institute ir taip pradėjo mokslininko karjerą.

Plačios apimties lauko tyrimai, labai svarbus indėlis į Rusijos archeologijos paveldo išsaugojimą, ilgametis vadovavimas archeologinių lauko tyrimų sektoriui SRSR Mokslų akademijos Archeologijos institute, periodinių archeologijos leidinių organizavimas, didelių tarptautinių konferencijų rengimas buvo kasdienė ir ilgametė profesoriaus duona. Na ir, žinoma, tyrimai ir jų publikavimas – straipsniai, monografijos, atstovavimas įvairiuose kongresuose ir tarptautinėse organizacijose. V. Sedovas nepadarė didelės karjeros kaip administratorius. To priežastis buvo abejingumas „rūmų“ žaidimams ir atsidavimas savo profesijai. Profesorius mažai kalbėdavo ir mokėjo išklausti kitus, buvo labai tolerantiškas kitų nuomonių, pradedančių mokslininkus ir savo aspirantus (tokiu teko būti ir man) skatindavo savarankiškai mąstyti ir kurti originalias idėjas. Kita vertus, gindamas savo idėjas mėjo ir mokėjo diskutuoti, bet nevengė koreguoti savo nuostatų jei būdavo įtikinamas galčijus būti priešingai.

V. Sedovas visada mielai atsiliepdavo į kvietimus dalyvauti Lietuvoje rengiamose konferencijose ir jautė didelį prielankumą baltams. Turbūt neapsiriksiu sakydamas, jog kaip tik V. Sedovas sukūrė archeologijoje baltų ir slavų santykių tyrimų mokyklą, kurios sekėjai, tiesiogiai ar netiesiogiai, yra ne vienas dabartinis Lietuvos archeologas. Latvijos mokslų akademija įvertino jo nuopelnus baltistikai – 1994 metais išrinko V. Sedovą

garbės nariu. Akademikas buvo ir Lietuvos archeologijos draugijos garbės narys.

Valentin Vasiljevič Sedov mirė Maskvoje eidamas aštuoniasdešimtuosius metus. Paliko didelį būrį savo mokinių bei sekėjų ir didžiulį mokslinį turtą dabartiniams ir ateities mokslininkams – 15 monografijų ir daugiau kaip 500 mokslinių straipsnių.

Vladas Žulkus